

מה מגעיל אותך?

מאת: לילך-שירה גביש

סצינה מתוך ההצגה

בעבודה על היצירה "געל", העולה היום במרכז סוזן דלל בתל-אביב, חקרו רות קנר וחברות קבוצת התיאטרון שלה את תחושת הגועל ומצאו שכמו כל מוסכמה – גם גועל הוא תוצר של הבנייה חברתית. שיחה עם היוצרות

לחקור את תחושת הגעל

"דיבורים נורא קטנים שמגיעים למקומות חריפים", כך מגדירה הבמאית והיוצרת רות קנר את המבנה המילולי של יצירתה החדשה, "געל". שלב אחרי שלב, יוצרות על הבמה חמש חברות קבוצת התיאטרון שלה שמוגדרות כשותפות ליצירה -שירלי גל-שגב, דפנה הרכבי, עדי מאירוביץ, שרה סיבוני וטלי קרק, שלל דמויות של נשים וגברים מהחברה הישראלית, בעולם שבו הופך הפרט המאיים, על ידי מה שנראה לו כשונה ואחר ממנו, להיות בעצמו גורם מאיים על אותו אחר.

קנר יצאה לחקור את תחושת הגועל לפרטי פרטים. חלקים נכבדים של היצירה מבוססים על תחקיר דוקומנטרי מצולם של חברות הקבוצה שיצאו לרחובות, ושאלו עוברים ושבים שאלה אחת פשוטה – "מה מגעיל אותך?". התשובות תועדו באמצעות מצלמת וידאו ובמספר מקרים אף נערכו שיחות אינטימיות. התוצאה היא קולאז' בימתי רב עוצמה, החודר לניואנסים ההתנהגותיים של הדמויות, המחוקות על הבמה לפרטי פרטים של שפת הדיבור ושפת הגוף, וכך, פיסות פיסות, נבנית על הבמה תמונה של העולם החברתי הישראלי. לאורך ההצגה השחקניות מחליפות בגדים על הבמה החשופה וחוזרות אל הדמויות שוב ושוב. נגן הוויליה נורי יעקבי מלווה את העבודה במוזיקה חיה שכתב, שבמקרים רבים חושפת את המצב הרגשי של הדמות המגולמת.

"הסתובבנו ושאלנו באקראי שאלה אחת: 'מה מגעיל אותך'", מספרת השחקנית שירלי גל-שגב על תהליך היצירה, "השלב הראשון היה הפתעה, הופתענו מה שאלה כזו מוציאה מאנשים. זה היה אמור להסתיים תוך שתי דקות ולפעמים היו מונולוגים של שעות". ראשיתו של התהליך היה כאשר קנר כינסה את השחקניות והפתיעה אותן בשאלה מה מגעיל אותן. "נוצר דיון שלנו על השאלה" אומרת גל-שגב, "מה זה עושה לנו ולאנשים אחרים ולמה זה מוציא דברים כאלו מאנשים ואז התחלנו את עבודת המשחק המאוד מדויקת, חיקוי של הדמויות שאותן חקרנו".

"הרעיון היה לבחון מה זה עושה למישהו ומה זה תובע ממנו", משתפת השחקנית דפנה הרכבי, "איזה צורך פנימי זה מספק". המון מונולוגים עובדו לבמה, וחלקם נשאו בחוץ. חלק מהתהליכים שחוו השחקניות היה מגע עם דברים מגעילים כחלק מהחפירה. "לא חסכנו מעצמנו", אומרת קנר.

כשגועל פיזי הופך לגועל מוסרי

בין השאלות המרכזיות שמעלה היצירה היא כיצד גועל פיזי הופך לגועל מוסרי, וכיצד מתפתחות דעות על העולם הפוליטי והחברתי, מתוך תחושת גועל עצמי. "אני גם חלק מהעסק הזה", אומרת קנר, "אתה מתחיל לשאול את עצמך מה האימה הכל כך גדולה. הרבה דברים מגעילים אותנו, ובצדק אגב, כי המנגנון של הגועל שומר עלינו מסכנות של הטבע, ומעניק לנו את היכולת להבדיל בין מה שלא נקי למה שטהור. זה מנגנון טבעי מאוד שעוזר לנו להבדיל בין החיים למוות, אלא שכמו הרבה מאוד מנגנונים הישרדותיים ופרקטיים המנגנון הזה התחיל להסתאב ולהיות מנוצל על ידי מנגנונים שצוברים את הכוח הפוליטי שלהם על ידי ביזוי

לוח האירועים

2007 אפריל

א	ב	ג	ד	ה	ו	ש
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30					

ונידוי של האחר, חלשים ומיעוטים, היחס הזה הוא התגלגלות של תחושת הגועל".

אחת הדמויות החזקות בהצגה היא דמות של אישה צעירה שעוסקת בזנות. "זו דמות קורעת לב", אומרת קנר, "הכי חשוב לה זה הניקיון, גם הניקיון של השפה. היא לא תגיד משהו מלוכלך. השפה שלה מקסימה היא אומרת אני מגעילה את עצמי וככל שהיא מדברת ניכר הניסיון שלה לנקות ולהזדכך".

דמות נוספת היא דמות של אישה שאומרת בהתחלה 'אני לא נגעלת' ובשלב מאוחר יותר יוצא מהאישה הזו מונולוג על ערבים, שהם לדבריה מגעילים ומלוכלכים. שתי בנות צעירות וחמודות משוחחות על כך שג'וקים מגעילים אותן ובהמשך אחת מהן מדברת על כך שהומלסים מגעילים אותה. "אני לא כופרת בזה שנערה צעירה עוברת ליד איש לא צעיר ולא נקי. זה בסדר", אומרת קנר, "השאלה היא כחברה נאורה. מה היכולת להתגבר על התחושות האלו והרבה לפני זה, חלק גדול מהתגובות מתווכות על ידי מנגנונים שמייצרים ומעודדים את זה. עובדה שבחברות שונות נגעלים מדברים שונים".

"לפעמים זה נורא מצחיק", אומרת קנר, "ואנחנו לא מדברים את הביקורת, אלא סומכים על התהליך של ההצגה שיראה איך העניין הזה פועל אצל אנשים. אני מקווה שהצחוק ייתקע בגרון באיזשהו שלב".

הכוח של הקבוצה – סוחרך אך דורסני

רות קנר מובילה את קבוצת התיאטרון שלה מאז 1998 ובשנים האחרונות היא עסקה בעיקר בעיבודים בימתיים של טקסטים ספרותיים (של ס. יזהר ועוד). בעבודה הנוכחית היא חוקרת דווקא את השפה היומיומית. "שפת היומיום מדהימה מבחינת המבנים הלשוניים שגילינו בה ולמדנו דרכם על מבנים פסיכולוגיים וחברתיים" היא אומרת, "זה חידוש ביחס למה שעשינו עד עכשיו וזה מרענן". אך בכל זאת קנר לא ויתרה על מקור ספרותי באופן גורף. אחד הטקסטים בהצגה, המבוצע כנאמבר מוזיקלי, נלקח מספר ויקרא מפרק י"ג שמדבר על חולי צרעת ונכנס לפרטי פרטים את מי צריך לשים מחוץ למחנה ומי שייך, מי טהור ומי לא.

לקראת סיום ההצגה, אחת הדמויות נושאת מונולוג שלם כשדמויות אקראיות נאספות סביבה, סיטואציה שנשאלה מהמציאות. הדמות מתחילה יותר ויותר להגביר את קולה ולנאום בפאתוס מאיים כנגד הומואים. אט אט הדמות צוברת המון כוח והסביבה מחזקת אותה "האגו שלה נבנה", אומרת קנר, "ונורא קל להיסחף לזה. זה משתלם לה, היא צומחת ויש חשק להצטרף אליה. הגברת הזו מגדירה מה טבעי ומה לא, מה נורמלי ומה מוקצה מחמת מיאוס. היא תוצר של החברה. המנגנון גורם לה להרגיש ביחד בשותפות. הרבה יותר נעים להיות שם, זה מחזק שאנחנו קבוצה וכולם חושבים אותו הדבר. מה שמגדיר אותנו כקבוצה זה שיש משהו אחר שהוא לא חלק מהקבוצה. זה נותן תחושת ביטחון. מצד שני, כשיש לי זהות אחרת אני לא יכולה לעמוד מול הכוח הזה. זה כוח אדיר של המוסכמות, כל מי שאחר לא בסדר. זה כוח דורסני ומצד שני נורא סוחרף".

"אני לא כופרת בזה שכיף להיות יחד", אומרת קנר, "הבעיה היא שהיחד הזה הופך לגזענות ופאשיזם וצריך להכיר את המנגנון הזה טוב, כדי להילחם במקומות שהוא הגיע אליהם".

ההפקה "געל" תעלה החל מיום שלישי, ה- 17 במרץ 2007 ב- 21:00 במרכז סוזן דלל בתל-אביב (סטודיו ורדה).